

УДК [378. 007.2]

С.В. Сокольник

ВДНЗ України "Буковинський державний медичний університет", м. Чернівці

ЛЕКЦІЙНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Ключові слова: лекційний метод, вищі медичні навчальні заклади, оцінка різних форм лекцій.

Резюме. Проведено оцінку лекції як неімітаційного методу активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів медичних вищих навчальних закладів. Виділено психолого-педагогічні вимоги до проведення лекцій. Проаналізовано результати анкетування викладачів та студентів щодо ефективності та впровадження нових форм подачі лекційного матеріалу.

Вступ

Лекції й диспути були основною формою навчання уже в середньовічних університетах і виглядали як читання церковних першоджерел з докладними коментарями до них. Для сучасного етапу розвитку освіти в Україні характерні інтенсивні пошуки нового в теорії та практиці навчання. Триває процес апробації нових активних форм і методів, що активізують навчально-пізнавальну діяльність студентів [2].

Лекція один з методів навчання, одна з основних системоутворюючих форм організації навчального процесу у вузі [1]. Таке заняття є елементом технології подання навчального матеріалу шляхом логічно, систематичного, послідовного і ясного викладу. Мета лекції - організація цілеспрямованої пізнавальної діяльності студентів із оволодіння програмним матеріалом навчальної дисципліни. Читання курсу лекцій дозволяє дати пов'язаний, послідовний виклад матеріалу, відповідно з новітніми даними науки, повідомити слухачам основний зміст предмета в цілісному, систематизованому вигляді. У ряді випадків лекція виконує функцію основного джерела інформації: за відсутності підручників і навчальних посібників, частіше по нових курсах; у випадку, коли нові наукові дані по тій чи іншій темі не знайшли відображення в підручниках; окремі розділи і теми дуже складні для самостійного вивчення. У таких випадках тільки лектор може методично допомогти студентам в освоєнні складного матеріалу.

Отже лекційні заняття займають важливе місце у навчальному процесі, проте, як бачимо з навчальних планів, їхня кількість значно зменшилася. Закономірно, що від науково-педагогічного складу вимагають творчого, нешаблонного підходу до їх підготовки і читання. Сучасна лекція повинна не лише передавати знання, але й бути едукованою, формувати інтерес і прагнення студентів до навчання, максимально наближу-

вати навчальний процес до умов професійної діяльності, допомагати обміну знаннями, досвідом і почуттями, розвивати і виховувати [5]. Для цього використовують різноманітні прийоми і способи активізації класичних лекцій [3]. У сучасній педагогічній науці навколо поняття "лекція" постійно точаться дискусії. Якщо одні науковці вважають її методом навчальної роботи у вузі, то інші ототожнюють із формою роботи. Існує також думка, що лекція - це вид навчальної діяльності, який здійснюється у межах традиційних форм навчання [4]. "Український педагогічний словник" трактує лекцію як систематичний, послідовний виклад навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмета, методів науки [1].

Мета дослідження

Провести оцінку різних форм лекцій як неімітаційного методу навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих медичних навчальних закладів.

Матеріал та методи

Застосовано метод анкетування для оцінки ефективності різних форм викладення лекційного матеріалу. Для цього проведено анкетування серед викладачів (15 осіб) та студентів IV-V курсів спеціальностей "Педіатрія" (30 осіб), "Лікувальна справа" (70 осіб), "Стоматологія" (50 осіб). Оцінку якості лекції проводили за наступними критеріями: критерії оцінки змісту лекції; критерії оцінки методики читання лекції; критерії оцінки організації лекції; критерії оцінки керівництва роботою студентів на лекції; критерії оцінки лекторських даних викладача; критерії оцінки результативності лекції. Застосовані загальноприйняті методи статистичного аналізу.

Обговорення результатів дослідження

Співробітниками кафедри педіатрії та медич-

ної генетики ВДНЗ України "Буковинський державний медичний університет" проводяться різні теоретичні та експериментальні пошуки збільшення впливу лекції на активізацію самостійного оволодіння знаннями. Науково-педагогічним працівникам відомо, що за своєю дидактичною сутністю лекція постає і як організаційна форма навчання - специфічний спосіб взаємодії викладача і студента, у межах якого реалізують різноманітний зміст і різні методи викладання, і як метод - викладання навчального матеріалу в систематичній та послідовній формі.

Нами проведений аналіз ефективності різних форм лекцій, які читаються викладачами кафебри педіатрії та медичної генетики. Перед лекторами були поставлені завдання домогтися практичного втілення низки вимог, що характеризують сучасну ефективну лекцію як організовану форму, активний метод і психологічну технологію спільної освітньої діяльності зі студентами:

- високий науково-теоретичний і соціально-культурний рівень лекції;

- триланкова структура кожної лекції: вступ (завдання і план роботи), основна частина (дедуктивна або індуктивна побудова змістового викладу) і висновки (підсумки, узагальнення, рекомендації);

- жвава і цікава подача змісту лекції, що посилюється чіткістю вимови, граматичною та стилістичною правильністю живого мовлення лектора, а також умілим використанням допоміжних засобів - інтонації, міміки, жестів;

- повідомлення на лекції не лише теоретичних знань (теорії, закономірності, поняття тощо), а й соціально-унормованої (плани, проекти, програми, технології, методики) та культурно-ціннісної інформації (ідеї, ідеали, переконання, оцінки, вірування, мотиви та ін.);

- економне використання лекційного часу завдяки вибору оптимального темпу викладення освітнього змісту, підготовки проблемних запитань студентам задля налагодження оперативного зворотного зв'язку, щоб бачити, як відбувається процес розуміння у студентській аудиторії;

- широке застосування графічно-символічних засобів (моделі, схеми, таблиці, символи, графіки, формули) для підтвердження чи спростування будь-якої значущої теоретичної засади або повного методологічного положення;

- професійна робота з психоемоційним настроєм аудиторії на тлі повного душевного втілення лектора як фахівця-науковця, громадянина та особистості.

Були застосовані три форми читання лекції:

класична, лекція-діалог, лекція-прес-конференція.

Класична лекція повністю відповідає робочій навчальній програмі з реалізацією вимог загально-дидактичних принципів навчання: науковості, систематичності і послідовності, наочності, зв'язку змісту навчального матеріалу з професійною діяльністю.

Лекція-діалог характеризуються тим, що педагог закладає перехід від простої передачі інформації до активного засвоєння змісту навчання із залученням механізмів теоретичного мислення і всієї структури психічних функцій. У цьому процесі зростає роль діалогічної взаємодії і спілкування під час лекції, посилюється значення соціального контексту у формуванні професійно важливих якостей особистості майбутнього спеціаліста.

Лекція-прес-конференція на початку лекції викладач пропонує студентам у письмовій формі задати йому запитання, на які він відповідатиме впродовж заняття. До цієї роботи викладач також може залучити "сильних" студентів, які допомагають йому під час лекції.

На сьогоднішній день думки науково-педагогічних працівників та студентів щодо доцільності застосування лекції у вузі розходяться. Так, опитування студентів засвідчило: 68,3% опитаних переконані, що лекції повинні займати основне місце у навчальному процесі; 11,5% зауважили, що лекції потрібні лише з окремих дисциплін; 2,7% переконані, що за наявності сучасних джерел інформації вони не потрібні взагалі; 1,1 % упевнено стверджують, що лекції у сучасному вузі - архаїчний підхід.

Інші думки висловлені педагогами, які стверджують, що лекції у вузі надзвичайно потрібні, адже вони сприяють:

- творчій співпраці педагога та студентів;

- активізації мислення студентів;

- загальному розвитку молодих людей, бо в лекції зібрано значний обсяг наукової інформації з урахуванням новітніх досягнень тієї чи іншої навчальної дисципліни;

- урахуванню специфіки професійної підготовки студентів, розвитку їхніх інтересів.

Частина педагогів висловили думку, що вони:

- є своєрідною школою для тих, хто планує пов'язати своє майбутнє з науково-педагогічною діяльністю;

- слугують дороговказом у "морі" наукової інформації;

- сприяють розвитку інтелекту студентів, формуванню їх морально-духовних якостей, професійної культури та культури спілкування.

Анкетування студентів виявило, що 70% рес-

пондентів завжди конспектують лекції; 13,3% - лише слухають; 16,7% вважають, що їм під силу самостійно опрацювати матеріал, готуючись до занять, модулів. Щодо викладачів, то 73,3% із них вважають, що вести конспекти лекцій повинні всі без винятку студенти; 20% стверджують, що студент сам повинен вирішити, конспектувати йому лекцію чи ні; 6,7% пропонують студентам електронний варіант лекції, але лише після того, як вона була прочитана в аудиторії. На нашу думку, студенти обов'язково повинні конспектувати лекційний матеріал. Це сприяє роботі усіх видів пам'яті (слухової, зорової, моторної, оперативної), узагальненню й систематизації лекційного матеріалу, поєднанню роботи думки і руки, зосередженню на головному, своєрідній "фільтрації" навчального матеріалу, відокремленню другорядного від головного.

Щодо різних форм лекцій, то результати анкетування розподілилися наступним чином: класична лекція - за 66,7% опитаних, лекція-діалог за 20% і лекція прес-конференція - за 13,3%.

Висновок

Актуальності, змістовності, проблемності і практики, спрямованості методики проведення лекції досягають відповідним рівнем професійної готовності викладача, яка передбачає високу теоретичну підготовку, досконале володіння методикою та кропітку самостійну працю кожного педагога над підвищенням своєї педагогічної кваліфікації. Постійний пошук змісту та форми лекції сприятиме формуванню інтелектуального, вихованого, високоосвіченого фахівця.

Перспектива подальших досліджень

Важливо провести оцінку результативності різних форм лекцій за ступенем реалізації плану лекції (повна, часткова), ступенем повноти і точності розгляду основних питань, розкриття теми лекції, інформаційно-пізнавальною цінністю лекції, виховним впливом лекції.

Література. 1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. - К.: Либідь, 1997. - 375 с. 2. Гордієнко Т.П. Лекція як основна форма подання навчального матеріалу / Т.П. Гордієнко, М.М Середняк // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: педагогічна. Вип. 46. - Чернігів: РВВ ЧДПУ, 2007. - С.17-22. 3. Кудрявцев В.В. Восприятие мультимедийных лекций студентами педагогических вузов / В.В. Кудрявцев., Т.А. Ширина, В.А. Ильин // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія педагогічна. Вип. 13. - Кам'янець-Подільський: РВВ КПДУ, 2007. - С.87. 4. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. - Вид. 2-ге, стер. - К.: Знання, 2011. - 486 с. 5. Уміння слухати і конспектувати лекції [Електронний ресурс] //Електронна онлайн-бібліотека. - Режим доступу: http://ualib.com.ua/br_4086.html.

ЛЕКЦИОННЫЙ МЕТОД ОБУЧЕНИЯ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

С.В. Сокольник

Резюме. Проведена оцінка лекції як неімітаційного методу активізації учебно-пізнавальної діяльності студентів медичинських вищих навчальних закладів. Виділені психолого-педагогічні вимоги до проведення лекцій. Проаналізовані результати анкетування викладачів і студентів по ефективності впровадження нових форм подачі лекційного матеріалу.

Ключевые слова: лекционный метод, высшие медицинские учебные заведения, оценка различных форм лекций.

TEACHING METHOD BASED ON LECTURES IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS OF MEDICAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

S. V. Sokolnyk

Abstract. The estimation of the lecture is conducted as an imitation method of activation of educational-cognitive activity of students of medical higher educational establishments. The psychological and pedagogical requirements are distinguished to realization of lectures. The results of questionnaire of teachers and students are analyzed on efficiency of introduction of presenting of new forms of the lecture material.

Key words: lecture method, higher medical educational establishments, estimation of different forms of lectures.

Higher State Educational Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University", Chernivtsi

Clin. and experim. pathol. - 2015. - Vol.14, №3 (53). - P.183-185.

Надійшла до редакції 15.08.2015

Рецензент – проф. Т.В. Сорокман

© С.В. Сокольник, 2015